

Onko vastuullinen, välittävä ja kannustava Suomi myös luova Suomi?

Suomalaisen pastoraalin näkymiä hahmottelivat työnsä päättänyt valtioneuvosto ja eduskunta asiantuntija-tahoineen Luovuusstrategia raportissaan. Heidän visiossaan luovat ja innovatiiviset ratkaisut lisääntyvät, vahva sosiaalinen osaaminen ja itsetunto kasvavat, kukoistava sosiaalinen pääoma on luovan hyvinvointiyhteiskunnan perusta.

Samaa tietä kulkee hallituksemme. Sivistys ja osaaminen, välittäminen ja kannustaminen, vastuu ja vapaus, ihmisen ja luonnon tasapaino ovat luetellut arvot hallitusohjelman alussa. Hallitus sitoutuu edistämään luovuutta varhaiskasvatuksesta alkaen. Hallitus edellyttää että taiteen perusopetuksen saatavuudesta huolehditaan ja että taito- ja taideaineiden osalta lisätään valinnaisuutta. Lasten ja nuorten kulttuuritoiminnan, taidekasvatuksen ja turvallisen mediaympäristön edellytyksiä parannetaan.

Taiteen soveltavaa käyttöä edistetään poikkihallinnollisesti. Yhteisöllisyys, luovuus, osaaminen sekä korkea sivistystaso ovat edellytys Suomen ja suomalaisten menestymiselle.

Hienoa! Mutta kuinka maa makaa?

Tutkimustulokset osoittavat tien luovuuteen kulkevan oppimisen kautta. Peruskoulu on kaikkien suomalaisten lasten koulu. Sen tehtävä on tarjota opetusta Suomen lapsille tasa-arvoisesti alueellisista ja varallisuuseroista riippumatta. Terveen ja yhteiskunnassa toimivan kansalaisen kasvatukseen kuuluu myös taiteen ja kulttuurin perusteiden omaksuminen. Koulun tärkein tehtävä tulisi olla opettaa lapset ajattelemaan.

Peruskoulun viimeisimmän opetussuunnitelman ja työ- ja tuntijakouudistuksen myötä taito- ja taideaineiden opetukseen suunnattu aika on nyt itsenäisen historiamme alhaisimmissa lukemissa. Oppikoululainen aikanaan sai yhteensä 16 vuosiviikkotuntia em. aineiden opetusta. Nykykoululainen saa 4. Tämänhetkinen taide- ja taitoaineiden opetuksen taso ja määrä ovat uhka tulevaisuuden "innovaatioyhteiskuntaa" ajatellen.

Opetussuunnitelman toteuttamisesta vastaavat ja päättävät kunnat itsenäisesti. Jos kunta käyttää päättäessään koulujen työ- ja tuntiresurssista niukinta mahdollista tulkintaa päättyy taito- ja taideaineiden pakollinen opiskelu peruskoulun kuudennelle luokalle. Taideaineita opettavat alaluokilla yleisimmin luokanopettajat. Jos kunta päättää säästää vielä yhden viikkotunnin (=45min.) seitsemännelle luokalle, lapsi saa yhden lukuvuoden ajaksi aineenopettajan, joka on syvästi perehtynyt taideaineen opettamiseen.

Peruskouluikäisen persoonan kehitys on vielä aivan alkuvaiheessa. Tasapainoiseksi aikuiseksi kasvaakseen nuori tarvitsee tietoja, taitoja ja taidetta. Näkökulmia arvomaailman syntymiseen ja kehittymiseen tarvitaan useita. Taide ja kulttuuri ovat osa humanistisen sivistyksen perintöä ja suvaitsevan arvomaailman rakennusaihiota.

Taidon ja taiteen oppiminen vaatii aikaa. Ideoita tulee harjoitella ja testata, sitten vasta syntyvät luovat uudet ideat ja innovaatiot. Kun silmä ja käsi tottelevat ajatusta, kun keskittynyt harjoitus tuottaa tulosta, puhumme lahjakkuudesta, taiteellisesta ilmaisuvoimasta ja kyvystä luoda, suunnitella ja innovoida.

Tavoitteiden toteutumiseksi tarvitaan ammattihenkilöitä:

Peruskoulun luokanopettajakoulutuksessa taito- ja taideaineiden opintopistemääriä on karsittu. Opiskelijat, opettajat ja aineiden didaktiikan lehtorit yliopistoissa ovat nyt huolissaan siitä, että esim. tulevilla luokanopettajilla ei ole tarpeeksi tietoja ja taitoja opettaa taide- ja taitoaineita. Luokanopettajan tutkintovaatimusten mukaan saattaa opettaja nykyään joutua opettamaan musiikkia tai kuvataidetta oppilailleen vain parin kolmen viikon opintokokonaisuuden opiskelujen perusteella, vaikka opinnot ovat kestäneet 5 vuotta. Sisältötiedon syvemmin hallitsevien aineenopettajien työllistyminen alkaa olla mahdotonta tuntikertymien pienuuden vuoksi.

Ohjelma on kirjoitettu, mitä sitten tapahtuu ns. oikeassa elämässä? Filosofi Jaana Venkula kuvaa nykyä: ihmiset tyhmytyvät, syrjäytyneisyys ja suvaitsemattomuus kasvavat, sosiaalinen pääoma vähenee, on paljon kumuloituvia ongelmia, murrettu minuus ja pahoinvointi vaivaavat.

Onko päättäjiemme humanistinen yleissivistys ohentunut hauraaksi ja rakoilevaksi? Innovaatioita ja luovuutta peräänkuulutetaan, mutta toteutumiselle rakennetaan esteitä. Merkit menetetyistä mahdollisuuksista ovat jo näkyvissä mm. perheiden pahoinvointina.

Opetukseen annettu aika ja sisällöt eivät ole tasapainossa. Koulukohtaisessa työ- ja tuntijaossa ei kerry tarpeeksi tunteja taideaineiden opettajille edes päätoimisuuteen saati sitten lehtoraattiin. Palkattaessa vuosittain pienituntisia tuntiopettajia ei opetuksessa synny pitkäjänteistä kehityslinjaa. Opetussuunnitelmiin kirjatut tavoitteet ja sisällöt jäävät toteutumatta taidekasvatuksen alueella.

Taiteen perusopetus ja lastenkulttuurikeskukset eivät korvaa peruskoulun työtä kulttuuristen arvojen rakentajana. Alueellinen ja taloudellinen tasa-arvo eivät toteudu. Erot kasvavien tiedoissa ja taidoissa kasvavat.

Lapsista ja nuorista kasvavat tulevaisuutemme työntekijät ja päättäjät. Taiteesta ja kulttuurista energiaa ammentavat aktiiviset, kommunikoivat, innovoivat, hyvinvointi-yhteiskuntaa rakentavat kansalaiset. Taiteen välityksellä oppiminen on aikaa vaativa prosessi. Tällä prosessilla on paitsi ajattelun ja ilmaisun taitoja kehittävä, myös terveyttä ylläpitävä voima.

Humanistisen sivistyksen tulisi olla itseisarvo. Tällöin uudet luovat ratkaisut näkyvät myös taloudellisina ja terveydel-lisinä vaikutuksina. Tästä todistavat tutkimukset taiteen ja kulttuurin vaikutuksista ja tälle tieteelliselle pohjalle perustuvat luovan talouden teesit.

kysyvät

Riitta Moisander, Etelä-Savon taidetoimikunnan pääsihteeri

Saara Tiuraniemi, Hämeen taidetoimikunnan pääsihteeri

Kirsimaria E. Törönen-Ripatti, Etelä-Savon taidetoimikunnan puheenjohtaja, valtion kuvataidetoimikunnan jäsen, lastenkulttuurijaoksen jäsen

Mervi Riikonen, taidekasvattaja
Etelä-Savon taidetoimikunta, lastenkulttuuri